

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

VORT SOGNS HISTORIE I 100 AAR

Indledning af

FORFATTEREN *SALOMON J. FRIFELT*

HISTORISK FORLAG
MCML

FABJERG SOGNS HISTORIE

af Niels Nielsen,

Hollands, Fabjerg

Fabjerg var i gammel Tid Anneks til Gudum, men i Aaret 1855 kom Sognemændene paa den Tanke at faa de to Sogne adskilt i kommunal Henseende. Sogneforstanderskabet indsendte derfor gennem Amtet et Andragende herom til Indenrigsministeriet den 11. Decbr. 1855. Den 5. 1. 1856 skulde man til Efterretning og videre Bekendtgørelse herved tjenligst meddele, at Indenrigsministeriet approberer bemeldte Sogns Adskillelse paa følg. Vilkaar: 1. At Adskillelsen regnes fra Begyndelsen af indeværende Aar. 2. At Kassebeholdningen ved Slutningen af forrige Aar tilligemed Kornbeholdningen deles ligeligen efter Hartkornets Størrelse i hvert Sogn. 3. At Madam Jespersens Legat, som indestaar i Holstebro Sparekasse, deles paa samme Maade efter Hartkornets Størrelse, saafremt det ikke kan oplyses, at Legatet er skænket til Gudum Sogn alene. 4. At de nuværende fattige forsørges af det Sogn, hvortil de ere henviste til Forsørgelse. 5. At Ejendommen Fattigvæsenet tilhørende vedblives at ejes af det Sogn, hvori de forefindes, uanset at det andet Sogn har bidraget til dets Anskaffelse. 6. At Forsørgelsesretten skal kunne gøres gældende imod det af Sognene, hvor paagældende er født eller ved Adskillelsen opholdt sig eller endelig — forsaavidt han ikke ved Adskillelsen havde Ophold i nogen af Sognene — da imod det, hvor han sidst opholdt sig. Foranstaaende communiceres herved tjenligst Forstanderskabet til behagelig Efterretning. — Ringkøbing Amthus d. 24. Januar 1856. Shulin. Afskriftens Rigtighed bekræftes: J. J. Winthersgaard, Formand.

Ved Regnskabsmødet efter foranstaaende blev Kassebeholdningen opgjort til Deling mellem Sognene, til Fabjerg 58 Rdl. 4 s. 10 p., deraf i ikke indkommen for de to sidste Aar. 10 Rdl. 2 s. 8 p. —

af Kornbeholdningen Fabjergs Part 5 Td. 6 Skp. Byg, 2 Td. 4½ Skp. Rug. Ved den Tid, for henvend 100 Aar siden, var Afgiften i det væsentlige Fattigforsørgelse og Skatteligningen lig Fattigligningen dels i Penge, dels i Kornaflevering. Kornet uddeltes direkte i Form af Mel og Gryn og Penge, ofte kun faa Skilling og Mark, sjældent saa store Bidrag, at det blev Rdl. ad Gangen.

Befolkningens Ernæring bestod omtrent alene i formalet Korn, som anvendtes til hjemmebagt Brød og Gryn. Kød fik man saa godt som udelukkende ved Hjemmeslagtning. Fabjerg Sogn har et Jordtiliggende af 6098 Tdr. Land, hvorpaa er 190 Tdr. Hartkorn. Arealet er forholdsvis fladt, ca. 2/5 har været Hede. Gamle Furer i Heden fortæller, at den tidligere har været dyrket, og for mange Aar siden skal der have været 13 Gaarde syd for Kirken. Landevejen, der kommer fra Rom Kirke i Vest og gaar tæt nord om Kirken og fortsætter mod Øst forbi Sdr. Børring til Gudum Sogneskel, deler Sognets Jorder, som er noget langstrakt Syd-Nord, i to omtrent lige store Halvdele. Ved Siden af Landevejen ligger der en Række Gravhøje. Rækken ligger omtrent i lige Linie og fortsætter ud i Nabosognene. Der er over 80 ialt i Sognet. Den nordlige Halvdel er lermuldet Jord, er lidt ujævn, der langt tilbage i Tiden var temmelig vandfyldte. Mange af disse Lavninger, især i den nordlige Del i Sognet, indeholder en Del Tørvedynd, som i Tidernes Løb ogsaa i vore Dage laves til Tørv, en Del er af god Kvalitet. I 1860'erne og 70'erne drænedes en stor Del af disse Jorder, der som Helhed er af god Kvalitet, dog skete Dræningen dengang ikke saa effektiv, som det var nødvendigt, men gjorde dog sin Nytte, saa at den stedlige Mergling, som skete i samme Tids-

periode, alligevel gjorde, at det hele virkede i Retning af god Avl. Helbrakken udførtes, og den gode Jord kvitterede med god Kornavl og mange gode Græsmarker. Det var dog først efter 1890, da Røedyrkning blev almindelig, at Landbrugsarealerne ved bedre Dyrkning af Jorden gav rigtig gode Afgrøder. Den sydlige Del af Sognet, Hederne, laa mere stille hen. En Del Lyng bjærgedes til Ildebrændsel, især til Bageovnene. Folk bagte jo selv deres Brød. Fra gammel Tid havde Beboerne indrettet Bageovne i hvert Hjem. Her i Fabjerg drev Poul Jensen et ret stort Bageri i Ny Mølle sammen med Mølleriets, Vejrmøllen, i over 30 Aar før Aarhundredskiftet. Han forsynede en stor Kreds i Omegnen med Brød, og hans Brødvogn gik 1 a 2 Gange ugentlig til Lemvig. Han brugte Lyng til Opvarmning af Bageovnen. Niels Bendtsen og hans Kone Else Marie slog Lyngen paa Heden, som Bager Poul Jensen skulde bruge, helst Aarets Forbrug. I Heden er mange Dalstrøg, og i disse flyder Bækken kvikt, Engdragene ved disse har i Tidernes Løb givet gode eller vel oftest mindre gode Høafgrøder til Hedebondens Kvæg. Afvandingen har vel nok mest passet sig selv, og Engene er blevet meget vandsure, saa at Græsset, der gror, bliver af alt for daarlig Kvalitet. Herude laa Gaardene Sønderby, Vestermølle, Østermølle, Ratterup, Hvirgeltoft, Brunshede og Fabjergdahl, alle havde de Engarealer, og Høet hjalp jo sammen med den spidse Avl paa de magre dyrkede Hedeagre. Omkring 1855 boede i Østermølle og Vestermølle 2 rigtig stoute Møllere, i en længere Aarrække besørgede disse to, som altid havde rigeligt Vand til Drivkraft, Formalingen af Egnens Korn, Møllevo- gen gik stadig med Malegoods ud i Omegnen. Gaarden Sønderby, der beboedes af Gaardmand Peder Eriksen, laa paa Bakkekanten overfor Vestermølle, han havde dyrket nogle magre Hedeagre og ejede desuden 2-3 Dalstrøg ude i Heden med Eng. Men saa brændte Vestermølle den 4. Juli 1887, og da Staten 10-15 Aar i Forvejen havde købt store Hedearealer til Beplantning, købte Staten ogsaa baade Vestermølle og Sønderby. Paa en Del af disse to Gaardes Jord ligger nu Skovridergaarden Sønderby. Ialt har Staten købt hele den sydlige Del af Jordtil- liggendet til Fabjerg Sogn, ialt 2027 Tdr. Land. Heri er medregnet Arealerne til Sønderby, Vester- mølle og Østermølle. Til disse Gaarde var Hoved- parten mager Jord, som egnede sig godt for Til- plantning -- paa Lavjorden nær. Den Del af He-

den, som Staten købte, og som hører til Fabjerg Sogn, er ialt værentlig tilplantet. Dette tog især sin Fart omkring Aarhundredskiftet. Hovedparten er til- plantet med Bjergfyr, dog ogsaa en Del med Rød- gran, som er Gavntær. Under den 2. Verdenkrig var der Afdelinger med store Graner, dog ikke sær- lig meget i Fabjerg Sogn, som Tyskerne lod omhu- ge og brugte til Krigsformaal. Disse Afdelinger er nu igen tilplantede, nogle med Løvtræer. Størstepar- ten af Jorden i Fabjerg, som tilhører Staten, er ret mager, men Træerne er alligevel vokset godt til. Østermølle, som ogsaa brændte, det var i Marts 1902, Gaarden havde et Tilliggende paa ca. 165 Td. Land alt iberegnet, Hede og store Sandbrinker, men ogsaa ikke saa lidt Eng, og den udtørrede Mølledam. Den blev af Ejeren solgt 1917 til Landsforeningen „Arbejde adler“. Foreningen byggede Gaarden op, saa den blev brugelig til Formaalet, „de arbejdsløse Mænd“ fik Arbejde i Skoven. I 1926 købte N. C. A. Bjerg Gaarden, gav den nyt Navn „Aabogaard“, fik oprettet et Plejehjem for svagt begavede unge Mænd, som dels kom til at arbejde i Skoven, dels ved Land- bruget, dels ved Havebrug, navnlig Tomater og Jordbær. I Efteraaret 1941 solgte Forstander Bjerg Gaarden til Staten, særlig paa Grund af, at Statens Tilsynsførende forlangte for store Omforandringer ved Bygningen og andre Ting, som Forstanderen i Aarenes Løb havde kostet meget paa, og „Arbejde adler“ før ham havde haft betydelige Udgifter ved Oprettelsen af Hjemmet for hjemløse Mænd. Saa overtog Staten Gaarden, og Virksomheden blev til den arbejdstekniske Ungdomsskole, de unge arbejds- løse blev anbragt her til Undervisning og Arbejde i Skoven, en dyr Foranstaltning, som muligvis endnu ikke har fundet sin endelige Form. En af Lemvig Bys største Skatteyderes Aarsskat kunde knap dæk- ke, hvad det kostede at have en Mand der.

Men Heden har Staten faaet forandret til Skov, og efterhaanden som Skoven vokser til, bliver den meget værdifuld, dels ved at Skoven giver Arbejde, og dels at Skoveffekterne giver Brænde og Gavntær. Men Dalstrøgene i Skoven (Heden) med Bækkene, som alle samles ude ved Ørts og løber i Flynder Mølleaa. Disse Dalstrøg ligger for de flestes Ved- kommende endnu i 1950 hen, som de har ligget fra Arilds Tid, „som nøj sur Eng aa Kjær, der nejsten ingenting æ væer“. Maaske det ikke forandres, før Hedeselskabet kommer med Kultiveringsplan og gør disse vandfyldte Strækninger til værdifulde Græs-

ningsjorder. Den Del af Heden, som var mellem Skoven og Landevejen nord om Kirken, som ikke var dyrket inden 1920'erne, da Mergelsporet fra Bur gik gennem Sognet og bevirkede, at al dyrkbar Jord og Hede, som ikke i Forvejen var dyrket og nu forlængst er indtaget til Dyrkning og hvorpaa H. C. Andersen-Strofen passer „Skynd dig kom, om føje Aar Heden som en Kornmark staar“. Den Jord er naturlig sund og behøver ingen Dræning, men Afgrøden kan om Sommeren i Tørkeperioder komme til at sove til Middag meget længe. Maaske der i Fremtiden vil blive opstillet Regnkanoner? Hvem ved? Den gode Jord, den nordlige Del af Sognet, som mange Steder trænger til ny Dræning, har Hedeselskabet været ikke faa Steder de sidste 10-15 Aar med Dræningsplaner, som, naar Arbejdet er udført, ganske forandrer Situationen, og Afgrøden forøges forbavsende. For at Jorden kan give tilfredsstillende Afgrøder, har man jo her i Sognet ligesom i alle andre Egne været opmærksom paa i Tidens Løb, at Jorden ikke maa være vandsur og at der ikke maa mangle nødvendige Næringsstoffer til Planterne. Med andre Ord, Jorden skal være i Kultur. Der maa f. Eks. være Kalk i passende Mængde til Stede, derfor har man merglet, og det er jo mange Aar siden, da gravede man med stort Besvær den lavprocentiske Mergel op af Jorden, hvor den fandtes. Man fandt den ved at prøve sig frem, naar man hældte Saltsyre eller Salpetersyre (Skedevand) paa, og den saa kunde koge, var det Mergel. Udkørselen paa Marken skete dengang ofte med Studeforspand, det gik langsomt, men det gik. Det gik lettere, da man i 1920'erne fik den højprocentiske Mergel læsset af ved Mergelsporet nogenlunde bekvemt ved hver Mands Ejendom. I samme Tidsperiode er brugt store Mængder af Kunstgødning, saa det nu i 1950 kan siges, at Jorderne er kommet i meget bedre Kultur end de før har været, og derfor er Afgrøderne øgedes mere.

Krigen 1864

Da Tyskerne huserede i vort Land, ogsaa i Fabjerg, blev der gennem den civile Øvrighed meddelt Befolkningen, hvad den havde at yde til Fjendens Ophold. Ligeledes til Ophold af de Indkaldtes Familier, saaledes ved et Sogneforstanderskabsmøde i Fabjerg 16. Marts 1864 skal dette foranledige, at der leveredes til de Indkaldtes Familier: 5 Tdr. Rug, 10 Tdr. Byg og i Penge 39 Rdl., 1 Sk. 2 P. I flere Møder

var det vedtaget at levere til Fjenden efter Krav i Rækkefølge, som disse indkom. Amtet har under d. 2. Marts 1864 tilskrevet mig saaledes: Paa min til Indenrigsministeriet rettede Forespørgsel, hvorledes der vil være at forholde sig i Tilfælde af Rekvisitioner fra Fjendes Side, har Ministeriet under 29. f. M. resolveret, at Øvrigheden alene bør efterkomme saadanne fjendtlige Rekvisitioner, der gaar ud paa Naturalforplejninger og Vognbefordring, men derimod ikke, naar Rekvisitionerne angaar Krigsmateriel som Heste m. m., og det endda kun, forsaavidt Rekvisitionerne støttes af en tilstedeværende tilstrækkelig fjendtlig Troppstyrke. Hvilket tjenlig meddeles Hr. Kancelliraaden til fornøden Efterretning og Iagttagelse for Autoriteterne og Beboerne i deres Juristiation. Dette communiceres herved Sognefogeden til Efterretning og fornøden Bekendtgørelse for Sognets Beboere ved Kirkestævne, hvornæst nærværende Skrivelse udfærdiges Sogneforstanderskabet. By- og Herredskontoet i Lemvig den 9. Marts 1864. Møller. Amtet har under 9. Juli 1864 tilskrevet mig saaledes: Da Amtsraadet paa Grund af den af Fjenden fremsatte Trusel om militær Executioner, hvortil den fornødne Troppstyrke til Stede i Amtet, har set sig nødsaget til i dets i Gaar afholdte Møde at indrømme Udskrivning af $\frac{1}{3}$ af de i Vejle, Ribe og Ringkøbing Amter fordrede 894 Stk. Kvæg, har man nu foretaget Rekvisition af dette Antal paa Amtets forskellige Juristiationer, hvorefter Skodborg-Vandfuld Herreders Kommuner have at udrede 64 Stk. Kreaturer. Hr. Cancelliraaden anmodes tjenligst om at foranledige dette Antal respekteret paa Kommunalraadenes Juristiction og disse meddelt Underretning om, at hvert Kreatur maa have en Vægt af mindst 300 Pund død Vægt, samt at de vilde være at levere i Ringkøbing den 12. Juli, idet man for at skaane Landbefolkningen for de med Militær-Executioner forbundne Ulemper har indvilget i Fjendens Fordringer, og at det er absolut nødvendigt, at Kreaturerne den nævnte Dag er til Stede i Ringkøbing, da Executionen eller vil være en udeblivelig Følge deraf. Det tilføjes derfor, at Fordeelingen bør ske efter Hartkorn, men at det iøvrigt overlades hvert Sogns Forstanderskab at tage Bestemmelse om, hvorvidt Udgifternes Tilvejebringelse bør udredes af Hartkornet alene eller det ogsaa tillige fordeles paa Formue og Lejlighed. Ved samme Lejlighed skulde man tjenligst lade Forstanderskabet, at Arealet har contramanderet Ordren den 6.

Juli, sidstleden om Leverancerne til Magasinerne i Hjortsballekro og Vejle, efterdi Ringkøbing Amt er blevet besat af en større fjendtlig Styrke, der foretager Udskrivningen efter en større Maalestok, og at desaaarsag indtil videre ingen Ydelser skulde afgives til Vejle Amt. Ved at communicere dette til Efterretning for Forstanderskabet tilføjes det efter den forfattede Rekvisition, vil Fabjerg Sogn have at præstere 934 Pund død Kød vægt eller levere i denne Maaned den 12. 3 Stude a 300 Pund død Vægt og at godtgøre Værdien af 34 Pund Kød til Lomborg-Rom Kommune, der foran er meddelt det fornødne. By- og Herredskontoret i Lemvig den 10. Juli 1864. Møller. — Ringkøbing Amtshus har under 18. Juli tilskrevet mig saaledes: Da Kommunalbestyrelsen i Holstebro har indberettet til Amtet, at det i Holstebro liggende fjendtlige Troppeskopses Rekvisitioner navnlig af Kød i de sidste Dage ere stegne saa betydelige, at der i Byen bestandig skal være opstaldet 10 Stk. Slagtekvæg ligesom den opfordrer større Kvantiteter Kornvarer, og da Byen og Landjurisdictionen vil have Vanskelighed ved at tilvejebringe de fordrede Leverancer, har Kommunalbestyrelsen andraget paa, at Hammerum samt Skodborg-Vandfuld Herred maa komme Jurisdictionen til Hjælp. Foranlediget heraf skulde jeg tjenligst anmode Hr. Cancelliraaden om paa nærmere Rekvisition behagelig af Kommunalbestyrelsen i Holstebro at ville fordele, og af deres Jurisdictioner udskrive de Forplejningsgenstande, som fornævnte Bestyrelse maatte gjøre Fordring paa til Fjendens Underholdning, idet Vedkommende Kommuner, som Leverancerne maatte blive paalagte, bedes beordrede uvægerlig at efterkomme de Fordringer, der maatte blive stillet dem. Foranstaaende meddeles herved tjenligst Sogneforstanderskabet med Tilføjende, at jeg under 22. ds. har modtaget Skrivelse fra Holstebro Kommunalbestyrelse, hvori denne i Henhold til foranstaaende Skrivelse og Fjendens Forlangende begærer udskreven af Lemvig Købstad og Skodborg-Vandfuld Herreder 162 Centner Havre og 2000 Stk. Cigarer, hvilke Leverancer i det seneste bedes præstere paa Magasinet i Holstebro for Inspektør Hylling Mandag den 25. Juli Eftem. Kl. 2, eller hvis dette ikke kan lade sig gøre, da Dagen derefter. Efter den i Anledning heraf foretagne Rekvisition vil af Fabjerg Sogn have at levere 785 Pund Havre til den angivne Tid og Sted, hvorom Sogneforstanderskabet tjenligst anmodes at ville træffe de fornødne

Fremstillinger. Dersom Havren ikke kan faaes i Sognet, vil den kunne faas hos Kammerraad Andrup her i Byen for 14 s. pr. Tønde, naar Sække medbringes. Det bemærkes, at Lemvig Købstad har paataget sig at levere Cigarerne og den Del af Havren, som efter Rekvisitionen kan tilfalde den at udrede. By- og Herredskontoret i Lemvig, d. 24. Juli 1864. (Andrup Købmandsgaard er den gamle Gaard, hvor nu Lemvig Bogtrykkeri har til Huse 1951).

Ved Bekendtgørelse af 12. d. M. fra Militær-Guvernemetet for Jylland er bl. a. fastsat, at der den 1. August skal indbetales et Afgiftsbeløb efter 1/12 af Aarsskatterne til Statskassen med et Tillæg for 4 Dage mere. Ligeledes skal efter Bekendtgørelse af 22. ds. til Dækning af Contributioner af 650,000 Thaler af Holstebro Amtsstuedistrikt udredes 24,460 Thaler udbetales d. 4. August d. A. af samme Amtsstuedistrikt at betale 12,800 Thaler d. 4. Sept. d. A. Da der af Militær-Guvernemetet er bestemt, at der ufortøvet vil indtræde Militær-Execution mod Restanterne, over hvilke en Liste skal medsendes, og der i dette Tilfælde vil blive fastsat et Straffetillæg af Halvdelen af det først afkrævede Beløb, har Aamtsraadet ved dets 28. ds. afholdte Møde antaget, at det vil være i Beboernes egen Interesse at erlægge Afgifterne for derved at undgaa større Ulemper, hvilke staa i Militær-Guvernemetets Magt at foranledige, medens det næppe altid vil staa til samme at forhindre, at de ikke erholde en videre Udstrækning end tilsigtet og bestemt. Efter den af Holstebro Amtsstue affattede Rekvisition for Fabjerg Sogneforstanderskabs Distrikt at udrede: A 1/12 af Aarskatten med Tillæg af 4 Dage 193 Rdl. 38. — B Andel af den Contribution at erlægge 4. Aug. 599 Rdl. 67. C. Andel af den Contribution at erlægge 4. September 313 Rdl. 80., ialt 1106 Rdl. 89. Sogneforstanderskabet opfordres herved til at foranstalte indkrævet og indbetalt de fornævnte Summer til de fastsatte Tider med en særlig Liste over Restancerne. Det staa naturligt til Forstanderskabet ved Laan eller paa anden Maade at tilvejebringe den samlede Sum og siden rapportere den paa Beboerne. saa meget mere som Optrækningen hos hver enkelt Yder, navnlig de under a og b anførte Beløb, næppe vil kunne ske til Betalingstiderne, idet det faar tilføjes, at Militær-Guvernemetet ved den Svartale, jeg personlig har ført med dette d. 25. d. M., paa det bestemteste, at ingen henholdt Undskyldning i Henseende til Udformuenhed eller Begjæring om

Forandring i Tidsfristen vil blive taget for gyldig, men tværtimod anses som Vægning og altsaa paa-
 drage Restanterne Straffetillægget. — Ringkjøbing
 Amtshus, den 28. Juli 1864. Leuning, konst. —
 Der var fra Tyskerne, Militær-Guvernemetet for
 Jylland, indkommen lign. Rekvisitioner i et Antal af
 af 8, udover de foran krævede, at efterkomme af
 Sognene i Sommeren 1864, hvortil Fabjerg Sogn
 ogsaa skulde deltage. Tyskerne var haarde imod os.
 Deres Tropper overskyllede Landet. Næste Krig
 1914-18 slap vi fri for Besættelsen, men den Krig
 fra 1940-45 besatte de vort Land, trods en Ikke-
 Angrebspagt, som de selv var her for at faa oprettet
 faa Aar i Forvejen. En Morgenstund den 9. April
 1940 besatte de Danmark, og i Løbet af faa Timer
 havde den tyske Hær taget Herredømmet og vi æng-
 stedes:

*Venner ser paa Danmarks Kort
 ser, saa aldrig I det glemmer
 til hver Plet har faaet Stemmer,
 thi det Fædreland er vort.
 Maalt med Verden er det lille,
 derfor ingen Plet at spille.
 Maalt med Hjerter er det stort,
 der er Danmarks Saga gjort.*

Chr. Richardt.

Fra Fabjerg deltog min Far, Jesper Nygaard Niel-
 sen som en af Sognets Mænd i Krigen 1864. Et Par
 Episoder fra dengang, som han oplevede, har han
 fortalt mig for mange Aar siden. Den ene var, da
 Dannevirke skulde forsvares. Feltartilleriet skulde
 køre op paa Volden for at beskyde de fremstor-
 mende Tyskere. Da de kørte op, kom de for nær til
 Kanten. Trainkonstablerne, der red paa Hestene,
 som trak Kanonerne op, bøjede sig ned paa Læsiden
 af Hestene for at undgaa saa vidt muligt Tyskernes
 Projektiler, som hvinede gennem Luften. Resultatet
 blev, at det hele trillede ned. Forsvaret her blev saa
 til intet, og Dannevirke maatte rømmes og Hæren
 trække sig tilbage til Dybbølstillingen. Denne blev
 holdt, saa længe det var muligt. Men vort Krigs-
 udstyr var for daarligt. Vore Geværer var de gamle
 Forladere mod Tyskernes Bagladegeværer og Skan-
 serne var kun Jordvolde, som de tyske Granater
 kunde gøre vældig Indhug i, saa det blev daarligt
 Værn. Alligevel varede det længe, inden Tyskerne
 vovede den endelige Storm. Mandskabet ømmede
 sig, thi de fleste af vore Skud var Træffere, det hav-
 de de ofte erfaret, mens Tyskernes, som ganske vist

var over os som store Haglbyger, i høj Grad var For-
 biere. Men den 18. April gik det løs. Overmagten
 var saa overvældende, at det var umuligt at holde
 Skanserne længere. Til Søs var vi Tyskerne over-
 legne. Rolf Krake gik op i Allsund og beskød nogle
 af Skanserne, som Tyskerne havde taget. De blev be-
 skudt inde fra Enden af Skanserne, og det blev et
 grueligt Myrderi at se paa til Slut paa Dagens Kam-
 pe, hvor mange af vort Lands unge, kraftige Sønner
 var faldet. Men Rolf Krake maatte jo ogsaa snart
 fortrække, da den ikke kunde modstaa de store ty-
 ske Kanoner, der laa bagude. Da Stormen var ovre,
 sagde Far, at vi kun var faa tilbage af vort Kom-
 pagni, og vi stod og var omringet af Tyskerne i
 massevis. Vi stod og drøftede, at nu var der ikke an-
 det Raad end at strække Geværerne, men i det sam-
 me trækker en ung Løjtnant Sablen af Skeden og
 raaber: Vi slaas til sidste Mand, de, der følger mig,
 kommer her, og med paasatte Bajonetter kommande-
 redes: „Gaa paa“, og Tyskerne veg til Side, saa der
 blev god Plads til at komme ud, og rask gik det saa
 i spredt Orden ned til Allsund, hvor en løs Bro var
 lagt, for at Mandskabet kunde naa over til Sønder-
 borg. Tyskerne skød vældigt efter dem, men ingen
 blev ramt. Da jeg løb over Broen, sagde Far, havde
 Tyskerne rettet Skytset mod Broen, den rantes ikke,
 men 6-8 Granater slog ned i Vandet ved Siden af,
 da jeg løb over. Da sidste Mand var ovre, hængede
 vore Ingeniører Broen af. Da jeg var vel ovre og
 Spændingen nogenlunde udløst, lagde jeg mig i Vej-
 siden i Læ af et Hus. Faa Minutter efter kom en
 tysk Granat og slog et stort Hul ned i Vejen ved Si-
 den af mig uden at eksplodere, men jeg blev halv-
 vejs begravet under Sand og Grus. Jeg kom omsider
 op og kom hen et Sted, hvor det antoges at være
 mere sikker, og saa havde Krigen Ende for mit Ved-
 kommende, og jeg var kommet velbevaret igennem
 uden mindste Saar. Mange har sikkert i disse Kri-
 gens Dage gaaet herhjemme og ængstedes for deres
 kære. J. C. Christensen fortæller, at nogle gik paa
 Vejen op mod Dybbøl Mølle fra Sønderborg 1920.
 Vi kan være sikker paa, siger han, at i Krigen er der
 af de mange, som skulde færdes her, bedt mange al-
 vorlige Bønner til vor himmelske Frelser om naadig
 Beskærmelse.“

Andels-Sagen

I 1880'erne begyndte Andelsmejerierne at blive
 bygget i vort Land. Mejeriet her i Fabjerg blev byg-

get 1887, og de fleste Beboere blev tegnet som Interessenter. Mælkekuske blev hyret til at fragte Mælken til Mejeriet.

Mælken skummedes, og af Fløden lavedes Smørret, og siden da er sket stor Udvikling paa Mejerivæsenets Omraade. Mælkemængden er blevet meget større, og Smørret er blevet af finere Kvalitet, og Smør og Mejeriprodukter er ved at være verdensberømte. I Dag er det nok alligevel saadan, at baade Leverandør og Mejerifolk maa anstrenge sig for at beholde 1. Rangspladsen. Da Bodil og Roesgaard oplevede 25 Aars-Dagen for deres Virke paa Fabjerg Mejeri, mødte Leverandørerne op med et Guldur, idet de gerne vilde vise Deltagelse i Glæden over, at Smørret fra Mejeriet i Aarenes Løb havde faaet saa mange Diplomer med baade Sølv og Broncemedaljer. Her i Sognet var det Sognefoged J. J. Borum, der arbejdede med at faa Mejeriet rejst og gennemført. 1873 købte han Sdr. Lund og drev Gaarden godt frem, og der gik ikke mange Aar, inden der praktisk taget ikke var den Ting af Betydning i Sognet, uden at „æ Sownfower“ paa en god Maade var med til at ordne det. De andre Grene af Landbrugets Produkter, som vi sælger gennem Andelsforeninger, blev det ordnet saaledes med, at det kunde leveres herhjemme i Fabjerg. I Aaret 1900 fik vi oprettet Ringkøbing Amts Vareindkøbsforretning. Der byggedes ved Korsvejen Nord i Sognet, hvor Jordemodervejen og den ny Lemvig-Gudum Vej, som anlagdes 1891, krydser hinanden. Uddele- ren i Brugsforeningen tog imod Svinene, som blev kørt til Struer Andelssvineslagteri, som vi her i Sognet omtrent alle blev Medlemmer af, hvem der opfedede Svin, og han modtog alle de Æg, vore Høns kunde lægge. Eksportforeningen er senere oprettet, og Slagtekvæget sælges herigennem. I Brugsforeningen fik vi Varer i Mængde lige fra Kraftfoder og Kunstgødning, Skovle og Grebe, Kaffe, Sukker til Skraatobak og Cigarer og ny Bukser og en Mængde andre Ting. Alt gik paa Andelsbasis. Ved Aarets Slutning afholdtes Generalforsamling. Overskudet fordeltes, Underskud kendes ikke. Medlemmerne møder talrigt op. Kaffen drikkes, Cigarer ryges, Humøret stiger og naar Højdepunktet, naar Sognefoged Borum begynder at holde Auktion over de Varer, der ikke er blevet solgt i Aarets Løb. Men Aarenes Tal gør sig gældende. Vor afholdte gamle Sognefoged Borum maatte træde tilbage hen i Foraaret 1921, og der afholdtes en Fest for ham i Forsam-

lingshuset, hvor et Guldur fra Sognets Beboere blev ham overrakt til stor Glæde for ham ogsaa derved, at mange gode Ord lyder til Tak for hans Indsats til Sognets bedste gennem de mange Aar. Og saa — allerede før Borum er traadt tilbage — er Jens Tang udset til at indtage hans Plads for at ordne Sognets mange Sager. Han bliver Formand i Sogneraadet. Formand for Bestyrelsen i Brugsforeningen og for mange andre Bestyrelser baade her i Sognet og udenfor Sognet. I 20 Aar er han fra 1921 Sogneraadetsformand, blev saa Lemvigegnens Repræsentant i Amtsraadet, og han udfører alle sine Hverv med stor Dygtighed. Vi siger ham Tak for hans Indsats ved at vælge ham igen, hver Gang han kommer paa Valg. Da han fyldte 60 Aar, mødte en Deputation hos ham og overrakte ham et Guldur fra Beboerne som Tak for hans Virke. I Tiden, som han har og stadig som Formand for Bestyrelsen i Brugsforeningen leder Udviklingen, har denne været kolossal. Omsætningen de første Aar var forholdsvis faa Tusinde Kroner. Der begyndtes ret beskedent, bl. a. var den første Formand, Lærer N. A. Christensen, baade forsigtig og solid indstillet. En Pige fra Sognet, Marie Jensen, Engholm, som havde gode Evner, blev antaget som Uddeler, og Forretningen gik stot og tilfedsstillende. Da Handelen efter nogle Aars Forløb var gaaet godt frem, blev hun gift med Murer Kristian Jensen fra Korslund. De købte Bjerregaad i Ramme, og Brugsforeningen fik en ny Uddeler Knud Mølgaard. 1913 blev der Enighed om at antage L. Kølhede Larsen fra Over Dubgaard som Uddeler, han var købmandsuddannet og havde i en Aarrække været i en større Forretning i Lemvig. Han kom i 1913 og blev til 1927, da den nuværende Uddeler Viggo Degn kom. Han kan holde 25 Aars Jubilæum til næste Aar, og saa har Vareomsætningen ganske kulmineret med en Million Kroner, hvilken Sum den omtrent naaede i 1950. I 1941 skete en betydelig Udvidelse af Bygningerne, Butik og Lagerplads omforandredes og udvidedes samt et stort nyt Pakhus, særlig for Grovvarer, opførtes. Det er særligt i de sidste ca. 20 Aar, at Fremgangen i Brugsforeningen er sket.

De første 13 Aar var der 2 Uddelere, Marie og Kristian Jensen og Knud Mølgaard, og fra 1913 til 1927 L. Kølhede Larsen, fra 1927 Viggo Degn. Den første Tid af de 27 Aar var Lærer Christensen, saa Søren Svendsgaard, igen Lærer Christensen og saa igen Svendsgaard til sin Død i Marts 1924, fra 1924

Jens Tang, Formand. Alle disse kan siges at have gjort et godt Arbejde for, at Foreningen er gaaet støt og godt frem i disse 50 Aar. For en Aarrække siden skete den Udvidelse af Foreningen, at den foruden at være en Afdeling af R. A. V. ogsaa blev en Afdeling af F. D. B. Omkring Brugsforeningen er en hel By vokset frem. Her findes nu baade Smed og Tømrer, Mekaniker, Bilværksted, Cykleværksted, Bager og Slagteriudsalg, Postkontor og Telefoncentral samt en Del private Boliger. 1915 opførtes et Elektricitetsværk ved Sogneskallet mellem Nr. Nisum og Fabjerg. Lys og Kraft blev indlagt, men det naaede kun 3-4 km ud. Nu, 35 Aar efter, er Værkets Maskinkraft øget saa meget, at Ledningsnettet naar indtil 6 km ud, hvor det naar længst ud. I alle de Aar har Sognefoged K. J. Borum, Fabjerg, været Formand for Bestyrelsen, ikke altid en saare misundelsværdig Plads, idet Perioden har været under de to Verdenskrige, hvor Brændslet til at drive Værkets Maskiner har været dels rationeret Brændselsolie og dels mere eller mindre gode Tørv, men vi er kommet igennem og maa være taknemlige for, at det ikke er gaaet os værre. I Aarene før og efter 1900 Aarstallet var der bygget mange Husmøller til Trækkraft i Landbruget, nogle havde faaet indlagt Petroleumsmotor som Trækkraft, det var mere stabilt, man var ikke afhængig af Blæsten, i Storm løb Motorerne ikke løbsk, og man risikerede ikke, at Møllevingerne fløj af. Enkelte Gaarde havde anskaffet Hesteomgange til Trækkraft. Før Møllerne Tid foregik Tærskningen med Plejl, og alt Landbrugsarbejde blev udført ved Haandkraft. Dels var det ofte strengt Arbejde, men ogsaa en Del lettere. Jeppe Aakjær skriver: Saa rinder de Dage i Sommer og Tø, med alt, hvad den Bonde maa gøre, for Føllet vil klappes og Faaret ha Hø, smaa Spurve frataget mig Fritter om Frø, og Grisen vil kløes bag sit Øre". Efter Aarhundredskiftet fik Landmændene, ogsaa her i Fabjerg, Slaamaskiner til Slaaning af Kløvergræsset og Engene. Enge er der faa af her i Fabjerg. Nogle Aar senere fik man Høstapparater at sætte paa Slaamaskinerne til Høstning af Kornet. Før den Tid blev alt Korn høstet med Høle.

Karlene høstede, og Pigerne bandt op. Men med Maskinerne gik det lettere, ganske vist maatte 3-4 Opbindere skynde sig, hvis de skulde klare sig med Opbindingen. Det blev lettere, siden Selvbinderne blev almindelige, efter 1930 havde de fleste en saadan. Paa Kvægbrugets Omraade har

Sognet ikke været særlig ivrig efter i Aarenes Løb at følge med Tiden. Før 1900 Aarstallet var Krydsningskvæg meget almindelig. Dog i 90'erne indkøbtes en „Aktietyr“ af Korthornsracen. I Svendsgaard havde man ved den Tid gode, sortbrogede jydsk Køer. Først i 1930'erne oprettede Husmændene en sortbroget jydsk Kvægavlsforening, dette har medført, at der nu i 1950 er mange sortbrogede Køer i Sognet. Svineavlscenerne har bevirket, at de fleste Landmænd har ret gode Svin nu. Hønseholdet har ogsaa i Aarenes Løb tiltrukket sig Opmærksomhed. Kyllingehønsene er afløst af store Rugemakiner, som i hver Uge udruget i Tusindvis af Kyllinger, som den enkelte Hønsesholder saa forsynes fra og opdrætter Kyllingerne i kunstige Kyllingemødre. Ægproduktionen er ret højt oppe, saa mange Landmænd, lige saavel Husmænd som Gaardmænd aarligt kan levere Æg pr. Brug fra 4-8000 Kr. Enkelte, som har større Hønsesgaarde, for en Del mere. Tuberkulosen, som har været stærkt udbredt blandt Husdyrene, er nu udryddet.

Følgende Mænd har været i Sogneforstanderskabet og Sogneraadet, til Sogneforstanderskabet valgtes i 1856:

Gaardmand og Sognefoged Jens Johan Vinthersgaard, Formand, Møller Chresten Mortensen, Østermølle, Gaardmand Chresten Madsen, Bjerg, Gaardmand Jens Poulsen, Sdr. Lund, Gaardmand Jens Vandborg Kolding, Skov. I 1859 valgtes: Gaardm. og Sognefoged Jens Johan Vinthersgaard, Gaardm. Niels Kristian Jensen, Pigsborg, Gaardm. Christen Nielsen, Saugmandsgaard, Formand, Husmand Peder Roeborg Christensen, Fabjergdælhus, Husmand Thomas Jensen, Engholm. I 1862 valgtes: Gaardm. Mads Chr. Poulsen, Agergaard, Formand og Kasserer, Gaardm. Jens Chr. Nielsen, Korslund, Gaardm. Peder Christensen, Rottesgaard, Gaardm. Lars Larsen, Marieboel, Gaardm. Jens Henriksen, Nr. Lund. I 1865 valgtes Gaardm. Chr. Nielsen, Saugmandsgaard, Formand og Kasserer, Gaardm. Mads Toftum Graversen, Svendsgaard, Gaardm. Chresten Madsen, Bjerg, Gaardm. Peder Møller, Nr. Dahl, Gaardm. Jens Chr. Nielsen, Korslund. Til Sogneraadet 1868 valgtes: Gaardm. Chr. Nielsen, Saugmandsgaard, Gaardm. Mads Toftum Graversen, Svendsgaard, Formand, Gaardm. Peter Christensen, Rottesgaard, Gaardm. Chr. Madsen, Bjerg, Husmand Thomas Jensen, Engholm. Til Sogneraadet 1871 valgtes: Gaardm. Ludvig Balk Møller, Bloksgaard, Formand,

Gaardm. Chr. Madsen, Hyldgaard, Kasserer, Gaardmand Thomas Jensen, Engholm, Gaardm. Peder Nielsen, Kjær, Gaardm. Peder Christensen, Rottesgaard. Til Sogneraadet valgtes 1874: Gaardm. Morten Børring, Gaardm. Ludvig Balk Møller, Bloksgaard, Formand, Gaardm. Chr. Madsen, Hyldgaard, Kasserer, Gaardm. Laurits P. Skov, Gaardm. Peder Nielsen, Kjær. Til Sogneraadet valgtes 1877: Gaardmand Chr. Nielsen, Saugmandsgaard, Formand, Gaardm. Mads Chr. Paulsen, Agergaard, Kasserer, Gaardm. Morten Børring, Gaardm. Niels Thorsen, Kjærgaard, Husmand Niels Chr. Hansen, Anekskede. I 1880 valgtes: Gaardm. Chr. Nielsen, Saugmandsgaard, Formand, Gaardm. Niels Thorsen, Kjærgaard, Gaardm. Mads Chr. Poulsen, Agergaard, Kasserer, Gaardm. Jens Jensen Borum, Sdr. Lund, Gaardm. Poul Jensen, Pigsborg. Sogneraadvalget 1883: Gaardm. Ludvig Balk Møller, Bloksgaard, Gaardm. Knudsen Mathiesen, St. Vestergaard, Formand, Gaardm. J. J. Borum, Sdr. Lund, Gaardm. Poul Jensen, Pigsborg, Gaardm. Chr. Madsen, Hyldgaard, Kasserer. Sogneraadvalget 1886: Gaardm. Niels J. Bjerre, Kvisgaard, Formand, Gaardm. Ludvig Balk Møller, Bloksgaard, Gaardm. Knudsen Mathiesen, St. Vestergaard, Gaardm. Chr. Madsen, Hyldgaard, Husm. Jens Jensen, Bloksgaardhus. Sogneraadvalget 1889: Møller og Bager Poul Jensen, Ny Mølle, Formand, Husm. Jens Jensen, Bloksgaardhus, Gaardm. Niels J. Bjerre, Kvisgaard, Gaardm. Chr. Sidelmann, Ørveje, Gaardm. Jens Knudsen, Haurballe, Kasserer. Sogneraadvalget 1892: Møller og Bager Poul Jensen, Ny Mølle, Husmand Jens Peder Hjort, Gaardm. J. J. Borum, Sdr. Lund, Formand, Gaardm. Chr. Sidelmann, Ørveje, Gaardmand Jens Knudsen, Haurballe, Kasserer. Sogneraadvalget 1895: Gaardm. J. J. Borum, Sdr. Lund, Gaardm. Knudsen Mathiesen, St. Vestergaard, Gaardm. K. L. Knudsen, Bloksgaard, Gaardm. Poul Jensen, Pigsborg, Husmand Jens Peder Hjort. Sogneraadvalget 1898: Gaardm. Poul Jensen, Pigsborg, Formand, Gaardm. Knudsen Mathiesen, St. Vestergaard, Gaardm. Ville Jensen, Korslund, Gaardm. K. L. Knudsen, Bloksgaard, Husm. Andreas J. Lund, Højlund. Sogneraadvalget 1901: Gaardm. Ville Jensen, Korslund, Formand, Gaardm. Peder Nielsen, Kjær, Gaardm. Laust Jensen, Nr. Lund, Gaardm. Chr. Sidelmann, Ørveje, Husm. Chr. Kubstrup. Sogneraadvalget 1904: Sognefoged, Gaardm. J. J. Borum, Sdr. Lund, Formand, Gaardm.

Jens Møller Villesen, Skov, Gaardm. Laust Jensen, Nr. Lund, Gaardm. Peter Nielsen, Kjær, Gaardm. Chr. Sidelmann, Ørveje. Sogneraadvalget 1907: Sognefoged, Gaardm. J. J. Borum, Overlund, Formand, Gaardm. Jens Møller Villesen, Skov, Gaardmand Anders Kristensen, Rottesgaard, Gaardmand Thor Thorsen, Bloksgaard, Boelsmand N. C. Jensen, Buggersboel. Sogneraadvalget 1909: Sognefoged, Gaardmand J. J. Borum, Overlund, Formand, Gaardm. Laurids Madsen, Sdr. Boel, Gaardm. Anton Saugmandsgaard, Gaardm. Mads Lind, Nørre Dal, Gaardm. Søren Svendsgaard. Sogneraadvalget 1912: Sognefoged, Gaardm. J. J. Borum, Overlund, Formand, Gaardm. Søren Svendsgaard, Gaardm. Anton Saugmandsgaard, Gaardm. Laurids Madsen, Sdr. Boel, Gaardm. Mads Lind, Nr. Dal. Sogneraadvalget 1915: Sognefoged, Gaardm. J. J. Borum, Overlund, Formand, Gaardm. Søren Svendsgaard, Gaardmand Anton Saugmandsgaard, Gaardm. Peder Bjerg, Gaardm. Ville Jensen, Korslund. Sogneraadvalget 1918: Sognefoged, Gaardm. J. J. Borum, Overlund, Formand, Gaardm. Søren Svendsgaard, Gaardm. N. P. Sørensen Engelund, Gaardm. Peder Bjerg, Gaardm. Ville Jensen, Korslund. Sogneraadvalget 1921: Gaardm. Jens Tang, Smedslund, Formand, Gaardm. Mads Lind, Nr. Dal, Kasserer, Gaardm. Jens Møller Villesen, Skov, Gaardm. Peder Kubstrup, Lyngholm, Gaardm. Peder Borum, Højvang. Sogneraadvalget 1924: Gaardm. Jens Tang, Smedslund, Formand, Gaardm. Jens Møller Villesen, Ø. Vintersgaard, Gaardm. Theodor Andersen, Hvirgelfoft, Gaardm. Peder Kubstrup, Lyngholm, Gaardm. Mads Lind, Nr. Dal, Kasserer. Sogneraadvalget 1927: Jens Tang, Gaardm. Smedslund, Formand, Gaardm. Kristian J. Borum, Sdr. Lund, Gaardm. Mads Lind, Nr. Dal, Kasserer, Gaardm. Jens Kallesøe Overgaard, Gaardm. Laurits Madsen, Sdr. Boel. Sogneraadvalget 1933: Gaardm. Jens Tang, Smedslund, Formand, Sognefoged, Gaardm. Kristian J. Borum, Sdr. Lund, Gaardm. Jens Kallesøe, Overgaard, Gaardm. Carl Pedersen, V. Nørsgaard, Kasserer, Gaardm. Ejnar Friis, Hyldgaard. Sogneraadvalget 1937: Gaardm. Jens Tang, Smedslund, Formand, Gaardm. Ejnar Friis, Hyldgaard, Gaardm. Carl Pedersen, V. Nørsgaard, Kasserer, Gaardm. Mads Klemmensen, Haurballe, Mejeribestyrelse J. C. Roesgaard. Sogneraadvalget 5. 5. 1943: Gaardm. Mads Svendsgaard, Kasserer, Bager Vinckel Sidelmann, Gaardm. Ejnar Friis, Hyldgaard, For-

mand, Gaardm. J. P. Christensen, Sdr. Prebengsgaard, Landm. Hans Nielsen, Solvang. Sogneraadsvalet 1946: Gaardm. Ejnar Friis, Hyldgaard, Formand, Gaardm. Mads Svendsgaard, Kasserer, Gaardmand Peder Saugmandsgaard, Landm. Hans Nielsen, Solvang, Gaardm. Jens P. Christensen, Sdr. Prebengsgaard. Sogneraadsvalet 1950: Gaardm. Ejnar Friis, Hyldgaard, Formand, Gaardm. Mads Svendsgaard, Kasserer, Gaardm. Peder Saugmandsgaard, Landm. Hans Nielsen, Solvang, Landm. Jens P. Christensen, Sdr. Prebengsgaard.

Forannævnte Mænd, der har været de ledende i Fabjerg Sogn i de forløbne 100 Aar og har forestaaet Sognets Pengesager med Hensyn til at fordele Indtægter og Udgifter for Sognets offentlige Liv, for at Sognebeboerne har kunnet leve nogenlunde i Tilfredshed med Bevidstheden om, at de Opgaver, der i denne lange Aarrække har meldt sig at skulle gøres, har været lagt i Hænder paa Mænd, som efter bedste Skøn og Evner og med god Vilje har udført Arbejdet, som maaske ikke altid har været lige let, efterdi Forhold og Konjunkturerne har vekslet til Besværliggørelse af dette, saa at Resultaterne til Tider ikke altid er blevet det helt ønskede, saa dog har været saadan, at Mennesker har kunnet skønne, at det skete er ordnet til Beboernes fælles bedste. Saaledes har det navnlig i den første Del af Aarhundredet været, at Skatterne skulde ydes in natura i alt Fald delvis, Fattigforsørgelsesplanen viser især, at Kornleveringen til Brød og Gryn og Lyng og Tørv til Ildebrændsel og i mindre Grad Penge har været nødvendig, for at fattige har kunnet opretholde Livet. F. Eks. har Ildebrændsel repræsenteret faa Penge til en Familie: 1 Læs Lyng 2 a 4 Kr., 100 Snese Tørv a 16 Øre — 16 Kr. og Vejene — var gerne ordnet paa den Maade, at hver Ejendom havde faaet Vejstykke at paaføre Sand og Grus. Tag til Tækning af Husene, Hovedskolen ved Kirken og Biskolen ved Kvisgaard samt Hospitalet, det Hus, hvor de fattige, som ikke selv havde et Hus at bo i, kunde faa et Værelse. At Pengene ikke dengang har siddet saa løse paa Folk, viser følgende:

Ved et Sogneforstanderskabsmøde d. 8. Juli 1858 var der skriftlig Anmodning fra Lærer og Kirkesanger Obbekjær, Hovedskolen, om at lade opkræve og ham tilstille hans for indeværende Aar resterende Løn samt det ham ifølge Skoleraadets Resolution af 17. Maj 'd. A. tilstaaede Beløb for 12½ Td. Byg efter Kapiteltakst fra forrige Aar stort 71 Rdl. 34.

Forstanderskabet lovede ham det af Lønnen, der var paalignet, men Beløbet for 12½ Td. Byg efter Kapiteltaksten baade for dette og forrige Aar turde Forstanderskabet ikke betale, før en Ministerresolution havde befalet Udbetalingen. Naar Udgifterne var sammentalte, blev det jo til Penge, men dog Smaaebeløb i Forhold til nu i 1940'erne. Tyskernes Opkrævninger i 1864 var jo paa lignende Vis Leveringer in natura, meget større ogsaa store Pengebeløb for den Tid, men det er dog først efter Aarhundredskiftet, og vi kommer til Verdenskrigens Tid, at Pengebeløbene bliver vældige, næsten astronomiske. Det viser Skatteligningen nu.

Af særlige Opgaver i Tidsrummet de sidste 100 Aar for Fabjerg Sogns Vedkommende skal lige nævnes: Da Vemb-Lemvig Jernbane skulde anlægges, blev Kommunerne i Banens Opland anmodet om at yde Tilskud. Der indkaldtes til et almindeligt Sognemøde, og da Sagen tidligere var fremlagt til Drøftelse, og under Bifald vedtoges det at yde Tilskud og Renter og Afdrag af 10,000 Kr., og at Kommunen garanterer for disse Ydelser. Fabjerg, den 4. Januar 1878. P. S. V.: C. N. Saugmandsgaard.

Aar 1882 havde Skoledirektionen paalagt Sognet at bygge en ny Skole i Sognets nordre Del. Der købtes 5½ Td. Land fra Kjærgaard, hvorpaa en ny Skole til Afløsning af Biskolen blev opført. Skolestue, Beboelseslejlighed for en gift Lærer samt tilsvarende Landbrugsbygninger blev opført. Et Laan til denne Skoles Opførelse blev gjort paa ialt Kr. 6000 at forrente og afdrage i 28 Aar. Aar 1884 restaureredes Bygningerne ved Søndre Skole. Skolestue indrettedes og Beboelseslejligheden for Læreren gjordes i forsvarlig Stand i det 1827 opførte Skolehus. Landbrugsbygninger passende til Skolens Jordlod opførtes med en ny Lade med ibygget Kostald. Et Laan blev optaget til dette Arbejde paa 2500 Kr. Aar 1889 d. 7. April holdtes et Møde i Søndre Skole til Drøftelse af Køb af en Ejendom til en Fattiggård. Resultatet blev, at dette vedtoges med 12 Stemmer mod 4. I 1890 købtes Gaarden Marieboel af Lars Larsen for 18,300 Kr., dertil kom Indkøb af Besætning for 1700 Kr. samt Opførelse af et nyt Stuehus, indrettet med Værelse som Opholdssted for de fattige. Aar 1890 Køb af Gaard ialt Kr. 20,000. 1891 Opførelse af et nyt Stuehus med Inventar Kr. 8000. 1891 Sognets Bidrag til den ny Lemvig-Gudumvej 8000 Kr., ialt Kr. 36,000 Kr. Der optoges et Laan i Bikuben, København, af denne Sum.

Til at bekoste Opførelsen af de to nye Skoler i Aarene 1909 og 1910 optoges Laan i Kommune-kreditforeningen paa ialt 17,000 Kr. Der paalignedes i Kommuneskatter: Aar 1903 (Kr. 10,006), Aar 1911 (Kr. 16,157), Aar 1921 (Kr. 40,500), Aar 1945 (Kr. 78,000), Aar 1951 (Kr. 110,000).

Slægtsgaard i Fabjerg.

Søgaard har været i samme Families Eje, Niels Pedersen og Hustru haft Skødet. Tingbogen siger intet saa langt tilbage. Fra 26. 3. 1862 har Sønnerne Peder Veje Nielsen og Hustru Kirsten haft Skødet, fra 15. 11. 1905 har Svigersønnen Chr. Christensen og Hustru Kristine haft Skødet, fra 13. 12. 1942 har Sønnen Peder Kornelius Søgaard Kristensen og Hustru Marie haft Skødet.

Svendsgaard har været i samme Families Eje. Fra 3. 2. 1830 har Gravers Thomsen og Hustru haft Skødet, fra 16. 12. 1863 har Sønnen Mads Toftum Graversen og Hustru Mette Kirstine haft Skødet, fra 21. 2. 1900 har Svigersønnen Søren Graversen og Hustru Karen haft Skødet. Fra 29. 7. 1925 har Sønnen Mads Martin Toftum Svendsgaard og Hustru Else haft Skødet.

Pigsborg. Har været i samme Families Eje. Fra 9. 4. 1828 har Niels Chr. Jensen og Hustru Kirstine haft Skødet. Fra 18. 12. 1872 har Sønnen Poul Jensen og Hustru Poulina haft Skødet. Fra 14. 4. 1915 har Sønnen Niels Chr. Gosvig Jensen og Hustru haft Skødet.

Mellem Børring. Har været i samme Families Eje. Fra 31. 1. 1849 og 19. 9. 1852 har Ivar Frandsen og Hustru Johanne Marie haft Skødet. Fra 6. 12. 1876 har Morten Rogberg Christensen, g. m. Enke Johanne Marie haft Skødet. Fra 1. 7. 1891 har Iver Frandsen og Johanne Maries Søn Frands Frandsen (Ungkarl) haft Skødet. Fra 11. 1. 1925 har Fr. Frandsens Broder Poul Frandsen og Hustru Petrea haft Skødet. Fra 30. 10. 1929 har Poul Frandsen og Hustrus Søn Kr. Marinus Frandsen og Dorthea haft Skødet.

Ø. Kvisgaard. Har været i samme Families Eje. Fra 10. 11. 1858 har Jens Jensen og Hustru Mette haft Skødet. Fra 13. 6. 1906 har Sønnen Jens Chr. Kvisgaard og Hustru Sofie haft Skødet. Fra 9. 8. 1945 har Sønnen Kr. Richardt Kvisgaard og Hustru Ragnhild haft Skødet.

Højvang. Har været i samme Families Eje. Fra 10. 2. 1858 Peder Jensen Broe og Hustru Kjersten haft Skødet. Fra 11. 6. 1890 har Sønnen Jens Pedersen

Broe og Hustru Margrethe haft Skødet. Fra 21. 6. 1911 har Svigersønnen Peder E. J. Borum og Hustru Karen haft Skødet. Fra 31. 5. 1939 har Sønnen Jens Borum og Hustru Esther haft Skødet.

Kjærgaard. Har været i samme Families Eje. Fra 4. 8. 1830 og 29. 5. 1850 har Thor Mikkelsen og Hustru haft Skødet. Fra 6. 11. 1867 har Sønnen Niels Thorsen og Hustru Karen haft Skødet. Fra 12. 1. 1910 har Sønnen Carl Thorsen og Hustru Kirstine haft Skødet. Fra 13. 11. 1939 har Sønnen Niels Thorsen og Hustru Stinne haft Skødet.

Ø. Nørgaard. Har været i samme Families Eje. Fra 7. 12. 1849 har Peder Jensen og Hustru Birthe haft Skødet. Fra 6. 7. 1887 har Sønnen Jens Chr. Jensen og Hustru Marie haft Skødet. Fra 25. 7. 1927 har Sønnen Bernhard Nørgaard og Hustru Magda haft Skødet.

Kærmark. Har været i samme Families Eje. Fra 2. 12. 1857 har Jens Chr. Pedersen og Hustru Ellen Margrethe haft Skødet. Fra 13. 1. 1897 har Svigersønnen Søren Maae og Hustru Maren haft Skødet. Fra 2. 8. 1932 har Sønnen Peder Maae og Hustru Dagmar haft Skødet.

Korslund. Har været i samme Families Eje. Fra 29. 6. 1853 har Jens Chr. Nielsen og Hustru Kirstine haft Skødet. Fra 19. 11. 1890 har Sønnen Ville Jensen og Hustru Kirsten haft Skødet. Fra 16. 8. 1922 har Sønnen Jens Chr. Jensen og Hustru Andrea haft Skødet.

Saugsmandsgaard. Har været i samme Families Eje. Fra 13. 1. 1892 Chr. Anton Johan Christensen og Hustru Maren haft Skødet. Fra 13. 10. 1935 har Sønnen Jens Chr. Christensen og Hustru Marie haft Skødet. Paa den vestlige Halvdæl af Gaardens Jorder med paastaende Bygninger med ialt 127 Tdr. Land. Fra 1. 11. 1928 har Sønnen Peder Christensen og Hustru Elisabeth haft Skødet paa den østlige Del af Gaardens Jorder med den nybyggede Gaard med ialt 100 Tdr. Land.

Bloksgaard. Har været i samme Families Eje. Fra 12. 6. 1901 har Thor Kjærgaard Thorsen og Hustru Jane haft Skødet. Fra 13. 9. 1941 har Sønnen Peter Hermann Thorsen og Hustru Rigmor haft Skødet. Fra 28. 5. 1935 har Sønnen Niels Thorsen og Hustru Emma haft Skødet paa den 80 Tdr. Land udstykkede Lod + den nybyggede Gaard.

Ejerne af Saugsmandsgaard Anth. Christensen og af Bloksgaard Thor Kjærgaard Thorsens Enke Jane har udstykket Gaardene og paa de udstykkede Par-

celler ladet opføre en ny Gaard til hver af deres Sønner. To andre Sønner har overtaget de gamle Gaarde. Dersom Fremtiden vil forme sig, som det er gaaget hidtil, er der vist Udsigt til, at Foretagendet er lykkedes meget godt. Det var Sognets største Gaarde.

Kulturelle Forhold.

Kort før Aarhundredskiftet fik man bygget Forsamlingshuset. Det var længe savnet. Naar fremmede kom til Byen og vilde holde Foredrag og naar Ungdommen vilde have Gymnastik, var der ikke Plads. Ved forenede Kræfter blev der rejst saa megen Kapital, at Huset blev bygget. Det er benyttet trolig til Formaalet siden. Mange Kursus og oplysende Foredrag er holdt, og Ungdommen lærer ved Gymnastikken at have den rigtige Kommando over Legemet. En Del Familier i Sognet har tilsluttet sig Valgmenigheden i Lemvig, og dennes Præst kommer og holder Møder. 1908 blev bygget et Missionshus. Ogsaa det var længe savnet. Men ogsaa her kom Bidragene til Sagens Løsning, og Huset blev bygget. Mange Møder og Sammenkomster er holdt her siden da, og derefter er det kommet til at danne Rammen om de forskellige Grene af Menighedsarbejdet, hvori saavel Præsterne som Lægfolket har taget virksom Del gennem Aarene.

Skoleudviklingen.

Fra 1850 kom der en eksamineret Skolelærer til Sognet til Hovedskolen ved Kirken, Andreas Petersen Obbekjær, han var født 1797. Han var en flink og god Lærer, en udmærket Fortæller for Børnene. god til at lære Børnene Regning og Skrivning samt Læsning Han forstod at holde god Disciplin uden at bruge Tamp eller Spanskør, en fuldstændig Mod-sætning til hans Formand i Embedet, Mads Smith — ikke Skoleeksamen — der var noget af en Drukkenbolt, der ret ofte slog Børnene med Ris og Tamp ganske bølleagtigt. Han var i Embedet fra 1820—1850. Obbekjær var tillige Kirkesanger, var her i Aarene 1850—1881 og blev afholdt af Befolkningen. De sidste Aar tog Alderen ret haardt paa ham. Han havde fra 1868—1881 8 Hjælpelærere (1. Mathias Thorsen, 1868-69, 2. Klausen 1869-70, 3. P. Hyllested Madsen 1870-72, 4. og 5. Jensen og Gjerulff 1872-75, 6. Agger 1873-78, 7. Jacob Obbekjær 1878-79, 8. Urban Hansen 1879-81). Obbekjær byggede sig et Hus ved Siden af Skolen. Han døde

samme Efteraar, han var flyttet derind. Hans Enke og 2 Døtre flyttede ind i Huset og boede der, saa længe de levede.

1881 blev Lærer Villum Petersen Høgsberg kaldet til Lærer ved Hovedskolen. Han var 27 Aar g' og var en meget dygtig Mand, baade i Skolen og uden for denne. Endnu levende Folk i Sognet, som har gaaget i Skole hos ham, omtaler ham meget rosende. Skolelødden fik han merglet og dyrkede Jorden godt, fik anlagt en stor Have og nord for Landevejen var der en lang Sand- og Grusgrav, den fik han tilplantet med Naaletræer. Hans første Hustru døde efter kort Ægteskab, blev igen gift med Mette Tang fra en af Tanggaardene i Ulfborg, som var hans Hjemsohn. Ogsaa hun døde snart, den 6. August 1885. Aaret efter blev han gift med Maren Toftum Graversen fra Svendsgaard i Fabjerg. Efter faa Aars Forløb blev han selv angrebet af Sygdommen, Lungtuberkulose, og døde den 25. November 1891. Fra i Marts 1892 blev Anders Poulsen kaldet til Embedet som Lærer og Kirkesanger. Han er født 28. 9. 1858 som Søn af Smed Poul A. Refsskov og Hustru Maren, han er demitteret fra Jelling Seminarium 1883 med 1. Karakter. Hans Virke her i Skolen foregik støt og solidt. Vi, der nu er ældre, husker ham som den solide Mand, der med Interesse og Dygtighed passede Gerningen i Skolen, og tillige ogsaa var en dygtig Landmand. Han fik forskellige andre Tillidsposter. Otte Aar Formand for Værgeraadet, i Bestyrelsen for Sygekassen og Brugsforeningen, Revisor af Mejeriregnskab og Kommunens Regnskab i mange Aar. Hans Hustru, Johanne, født i Tvis døde 1917, og selv blev han haardt angrebet af den spanske Sygdom 1918. Dette tog saa meget af hans Manddomskraft, at han maatte søge sin Afsked til 1. Oktober 1920.

Fra 1. Oktober 1920 blev Iver Christensen Schriver kaldet til Lærer og Kirkesanger ved Fabjerg søndre Skole. Han er født i Thy 15. Juni 1890, Eksamen fra Nr. Nissum 1914. Han gaar med Liv og Interesse op i Skolegerningen. Forhaabentlig har han endnu mange gode Aar tilbage for Skolegerningen. Han staar endnu i sin Manddomskraft og passer Undervisningen godt. Foruden Skolegerningen har han en Bigaard med mange Stader, og han er Ekspert i at passe Bierne. I en Del Aar, da han var yngre, drev han Hønseri med Opdræt af Kyllinger. Avlsbygningerne staar tomme. Jorden er bortforpagtet. Ved hans 25 Aars Jubilæum som Lærer ved Søndre Skole

overræktes han et Guldur som Gave fra Skoledistriktet.

Sognets nordre Skole var en Biskole, som laa i Nærheden af Kvisgaard. I en længere Aarrække var Husmand Thomas Pedersen, Nr. Lyngholm, og ligeledes Mads Jepsen Nørregaard samt Husmand Jens Kristian Frederiksen Biskolelærere; de var jo jævnt godt begavede Mænd, som kunde undervise i de almindelige Skolefag. Det var jo Skolegang om Vinteren. Læreren fik i Løn for en Vinter 38 Rdl. Jens Kristian Frederiksen var i en Del Aar ansat som Vinterlærer i Hestbæk Skole. Han var født af tyske Forældre, Moderen arbejdede ved almindelig Husgerning hos Bønderne, Faderen var Teglblænder paa Bygholm ved Horsens. Ved Selvstudium var J. C. F. godt hjemme i lærde Tyskeres Værker, Spener og Joh. Arndt m. fl. Han var ellers en god dansk Mand. Var bosat her i Sognet fra 1870erne til 1914, da han en Efteraarsaften paa Vej hjem fra Nabolaget uden for sit Hjem pludselig var blevet indhentet af Døden. Ved mindre Sammenkomster havde han gode Evner til at udlægge Ordet fra Biblen.

I 1882 blev bygget en ny Skole paa en udstykket Jordlod — $5\frac{1}{2}$ Td. Land — fra Kjærgaard. Dette var jo efter den gamle Regel, at til Degneembedet hørte Landbruget som en Del af Degnens Løn. Da den nye Skole var bygget, blev examineret Lærer Jensen kaldet til Embedet, som han havde til For sommeren 1888. Biskolen, som var benyttet en længere Aarrække, blev saa nedlagt 1882. Ved Sogneraadsmødet 30. Maj 1888 indstilledes Lærer N. A. Kristensen, hidtil Gudum nordre Skole, til Embedet. Her arbejdede han utrættelig, til han i Efteraaret 1923 paa Grund af Alder trak sig tilbage efter 35 Aars Virke, idet han havde været Sognet en meget god Mand og dygtig Lærer. Han var med til at stifte Vareindkøbsforeningen i 1900 og var fra Begyndelsen i en længere Aarrække Bestyrelsens Formand. Ved en Afskedsfest for ham i Forsamlingshuset, hvor mange af Beboerne udtalte Tak og gode Ord og især hans Nabo, Medlem af Sogneraadet Søren Svendsgaard, sagde Tak i velvalgte Vendinger, fordi du ved godt og trofast Arbejde gennem de mange Aar har søgt at lægge en god Sæd i vore Børns Hjerter til at staa imod i Kampen paa deres Livsvej. Baa de Christensen og Hustru overræktes værdifulde Gaver. Vi har i Fabjerg Grund til at være taknemlige over, at vi har været i Samklang med vore Degne

— Poulsen og Christensen — i Aarene, de har været her.

Da Børneantallet ved Skolerne blev for stort, besluttedes det i Aarene 1909—10 at oprette ved hver Skole et Forskolelærerindeembede. Der byggedes saa ved hver Skole en rummelig 2. Klasse-Skolestue-Bygning, og de gamle Skolestuer, der var i Forlængelse af Lærernes Beboelseslejligheder, lavedes om til Beboelseslejligheder for Lærerinderne. Nordre Skole byggedes 1909 og Søndre Skole 1910, og her byggedes samme Aar en Gymnastiksal, medens Nordre Skole mod en rimelig aarlig Leje fik det nærliggende Forsamlingshus som Gymnastiksal for Skolen.

I 1923 blev Lærer M. Thomsen, Fillerup, kaldet til Lærerembedet i Nordre Skole, og han var her til 1940, da han søgte Afsked efter 17 Aars Virke grundet paa begyndende Svagelighed og Alder og Hustruens pludselige Død, og hun hele Tiden havde været hans Hjælper i Skolen med Sangen — han kunde nemlig ikke selv synge. Hans Gerning her i Skolen var forløbet godt, og han var i god Kontakt med Børn og Forældre. Han havde Skoleeksamen med 1. Karakter fra Nr. Nissum. 1940 kaldedes Lærer Magne Linderoth fra Klitmøller til Embedet ved Nordre Skole. Ogsaa han var udgaaet fra Nr. Nissum. Han blev tillige Kirkesanger. Lærer Schriver havde i 1931 paadraget sig en Astmalidelse, saa han ikke kunde udføre Kirkesangen. Denne udførtes saa i ni Aar af Jens Tang. Som Lærerinde kom Marie Kirk til Nordre Skole 1909. Hun fraflyttede i December 1912, hvorefter eksamineret Lærerinde Johanne Jørgensen ansattes og har været her siden. Til hendes Jubilæum overræktes hun et Sølvfad af Beboerne. Ved Søndre Skole ansattes Fru Helene Lausen i 1910. Hendes Mand Jens L. Lausen læste paa Nr. Nissum Seminarium; han ønskede at faa Lærereksamen. I Efteraaret 1917 fik han Lærerembedet i Skjærk ved Aulum, og hans Hustru flyttede saa med ham. Derefter fik vi eksamineret Lærerinde Laura Rasmussen kaldet til Søndre Skole, og her blev hun til Efteraaret 1924 til hun blev gift med Gaardmand P. Fuglsang Christensen i Mellem Tang i Gudum. Fra 1. December 1924 blev eksamineret Lærerinde Marie Bak kaldet til Embedet og er her endnu. Hun holdt 25 Aars Jubilæum i 1949, og Dagen forløb som en rigtig Glædesdag for hende. Beboerne gav hende 400 Kroner til en Lystrejse til Norge. Siden vi i Fabjerg 1909—

10 fik Lærerinder til Skolerne at undervise i de yngste Klasser, har dette vist sig at skabe Tilfredshed. Lærerinderne har alle været særdeles flinke og har udført deres Undervisningsgerning med Dygtighed og Samvittighedsfuldhed. Der er sket Fremgang i Skolerne i Fåbjerg i disse 100 Aar. Man faar Indtryk af Visitatserne et Hundrede Aar tilbage, at Kundskaberne var maadelige. Nu kan man se, at der er sket Fremgang.

Kirken.

Sognepræsternes Navne i Gudum-Fåbjerg i de sidste 100 Aar: 1839—54 Pastor S. C. Prahl, 1854—69 Pastor C. J. O. Steenberg, 1869—86 Pastor R. T. Worm, 1887—95 Pastor A. Schack, 1895—1905 Pastor H. P. Bjarnesen, 1906—25 Provst J. Nyegaard, 1925 Provst H. Olesen.

Med Hensyn til Præsternes Gerning i Menigheden kan vist passende siges, som der er sagt om Ansgar:

*Han kom fra Syd den Evangeliets Tolk,
der bragte Kristi Ord til Danmarks Folk.
Han signede med Korsets Tegn,
naar Mødre bar de Smaa til Daaben.
og Ordet tændte, sprang som Ild
og bragte sølsom Glæde til vort Sind.*

Thi ved deres Forkyndelse ihukkommede vi, som vi synger i Salmeverset af Grundtvig:

*Aand og Liv er til os Hans Ord -
Glæden vor Salmelone.*

Kirken ligger omtrent midt i Sognet paa Bakkekammen. Man lægger Mærke til, at Kirken ligger oppe paa Bakken. Her har det kunnet lade sig gøre. I Følge Ordet: Man tænder ikke et Lys og sætter det under en Skæppe.

Dens Alder vides ikke nøjagtigt, men den formodes at være bygget i Valdemarernes Tid. Den er bygget af Granitkvadre. Kun den ydre Skal af Murene er Kvadre. I de sidste 30—35 Aar er der foretaget ikke faa Restaureringer paa Kirken, saaledes er Blytaget paa hele Kirken omstøbt og paa ny oplagt, nyt Bræddegulv, i Midtergangen lagt Fliser, et nyt Varmeværk fra Jernstøberiet Nykøbing Mors, nye store Egetræsvinduer. Granitmuren paa Sydsiden er ombygget. Taarnets Syd- og Vestsiden ny Skalmur af brændte Sten fra Thy. Altertavlen og Prædikestolen er restaurerede og ført tilbage til de-

res oprindelige Farver og med de ægte Sølv- og Guldbogstaver. Dette Arbejde er udført af Kunstmalere fra Nationalmuseet. Bekostningen er sket dels af Kirkens egne Midler, dels ved direkte Stats-tilskud. 12.000 Kroner i 1948 til Taarnets Istand-sættelse, og for Orglets Vedkommende udelukkende ved frivillige Bidrag fra Sognets Beboere. Da Kirken ikke tidligere har haft Orgel, kom det stærkt paa Tale, at vi burde have et nyt Orgel, og i Aaret 1926 foretog Menighedsraadet sammen med enkelte andre, Lærer Schriver og Formanden for Kirkeværgerne, Gaardmand Peder Bjerg, Indsamlingen af Pengene hos Sognets Beboere. F. Eks. sagde Knud Fruerboel efter lidt Overvejelse: „De ka være a mo heller tegn mæ for 1000 Kroner.“ Orglet kostede ialt henvend 5000 Kroner. Det leveredes af Orgelbygger Froberg, Odense, og i Løbet af kort Tid var det opstillet i Taarnet og Pengene betalt. En pæn ny Messingdaabskande med Inskriptionen: „Ved Daabens Bad med Herrens Røst, kan bange Sjæle finde Trøst“ 1932, samt en stor syvarmet Lysestage er af to anonyme Givere skænket til Kirken. Ved en Kirkefest i 1932, hvor Provst Olsen fortalte af Kirkens Historie, og Organist Søe og Hjælpere gav Sang og Musik, blev der indsamlet til 75 Sølv-særkalke. Og alt dette for at Kirken i sit Ydre skulde være saadan, at Menigheden kunde samles under hyggelige Forhold, vel tilmode, naar den gamle Kirkeklokke med de stærke, dybe Malmtoner har kaldt til Gudstjeneste og Andagt.

*Kirkeklokke mellem ædle Malme
magelos er for mit Hjerte du,
vaagnet er ved dig en Højtidsalme,
som genlyder daglig i min Barm.*

Grundtvig

Kirkeklokken er støbt i Flensborg 1504 af Peder Hansen. Paa den Tid var Per Lassen og Christiern Peerssen Kirkeværgere.

Paa Altertavlen star saaledes: Anno 1597 lod P. Schriver, Søegaard, denne Taufle gøre.“ Aar 1917 under Nationalmusetets Tilsyn: Altertavlen istandsat af Maler Kristian Due. Paa Prædikestolen staar: Prædikestolen istandsat under Nationalmusetets Tilsyn Aar 1922 paa Bekostning af Sognets Beboere.
Kr. Due. Carl Frederiksen.

I Aaret 1942 blev Muren paa Kirkens Sydsiden ombygget. 1948 blev Skalmuren paa Taarnets Syd-

og Vestside ombygget. Aar 1881 blev Granitmuren paa Kirkens Nordside fra Koret til Vaabehuset ombygget.

— — —

Paa Opfordring blev jeg anmodet om at prøve

paa at skrive vort Sogns Historie i de sidste 100 Aar. Nu har jeg forsøgt at tegne et Billede deraf. Om det er blevet klaret, faar Læserne afgøre.

Hollands i Fabjerg, Marts 1951.

Niels Nielsen

•